

Geliş Tarihi\Received: 14.06.2021 Kabul Tarihi\Accepted: 15.09.2021 DOI: 10.29228/roljournal.52608

FUTBOL ANTRENÖRLERİNİN ANTRENÖRLÜK YAŞININ LİDERLİK STİLİNE ETKİSİ

Mehmet Vakıf DURMUŞOĞLU

Millî Eğitim Bakanlığı, Orcid ID: 0000-0002-4781-324X, m.vakifdurmusoglu@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, futbol antrenörlerinin antrenörlük yaşının liderlik stillerine (eğitici-öğretici davranış, demokratik davranış, otokratik davranış ve sosyal destek davranışı) etkisini ve bu verilerin yaş değişkeni açısından incelenmesidir. Araştırma grubunu 269 katılımcı oluşturmaktadır. Sporda Liderlik Ölçeği (SLÖ) sporunun algısına yönelik, antrenörün dört farklı liderlik davranışını ölçmeyi amaçlar. Verilerin toplanmasında Toros ve Tiryaki'nin (2006) geliştirdiği "Sporda Liderlik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, eğitici ve öğretici davranış ile otokratik davranışlarda anlamlı fark bulunmazken; demokratik ve sosyal destek davranışlarında 1-5 spor yaşında anlamlı farklara ($p<0,05$) ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında, futbol antrenörlerinin antrenörlük yaşının liderlik stiline etkisi konusunda 1-5 spor yaşı olan antrenörlerin demokratik ve sosyal destek davranış alt boyutunun, eğitici ve öğretici davranış ve otokratik davranış alt boyutlarından anlamlı derecede yüksek olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Futbol, Antrenör, Lider

THE EFFECT OF FOOTBALL TRAINERS' COACHING AGE ON LEADERSHIP STYLE

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the effect of coaching age of football coaches on leadership styles (educational behavior, democratic behavior, autocratic behavior and social support behavior) and to examine these data in terms of age variable. The research group consists of 269 participants. The Leadership in Sports Scale (SLÖ) aims to measure four different leadership behaviors of the coach towards the perception of the athlete. The "Leadership in Sports Scale" developed by Toros and Tiryaki (2006) was used to collect the data. According to the results of the research, while there was no significant difference in educational and didactic behavior and autocratic behavior; Significant differences in democratic and social support behaviors were reached at the age of 1-5 sports. In the light of the findings it is thought that on the effect of coaching age of football coaches on leadership style Democracy and social support behavior sub-dimension of coaches aged 1-5 in sports is understandably high in educational and didactic behavior and autocratic behavior sub-dimensions.

Keywords: Football, Coach, Leader

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır ve toplum içinde kendi ihtiyaçlarını temin etmek ve bir hedefe ulaşmak için işbirliği yapmak zorundadır. Aynı amaç için bir araya gelen insanlar, kendilerine yol gösterecek liderlere her zaman ihtiyaç duymuşlardır (Sabuncuoğlu ve Tüz, 1998). Her alanda olduğu gibi sporda da başarı, birçok unsurun bir araya gelmesiyle mümkün olmaktadır. Kuşkusuz en önemli unsurlardan biri sporcuları eğiten ve yönlendiren lider olarak

antrenörlerdir. Spor eğitimi alanında uzman kişiler olarak antrenörler, bilgi ve donanımlarının yanında liderlik davranışları ile de öne çıkmalıdırlar. Antrenör, tüm sporcularının potansiyelini geliştirmek ve en iyi sonuçları elde etmek için bilgi ve deneyimini, takım üyelerine rehberlik etmek, onları motive etmek ve etik ilkelere uygun olarak sporcularını yönlendirmek için kullanır (Gulak Lipka, 2016). Antrenörler, sporcularını fiziksel olarak hazırlayan kişiler olmanın yanında aynı zamanda psikolojik olarak da mutlu eden kişilerdir. Sporcuların teknik becerilerinin yanı sıra, hayatlarının içerisinde bir lider, öğretmen, rol model, psikolog rehber ya da mentör olarak yer almaktadırlar (Onağ ve ark., 2013). Antrenörlük, karşılıklı iletişim ve etkileşimle diğerlerini etkileme ve yönlendirmeye dayalı bir liderlik sanatı olarak ifade edilmektedir (Başer, 1994). Antrenörün doğal olarak üstlenmiş olduğu temel görevlerinden biri, takımı ile iletişim ve etkileşim içinde olarak, takımına belirlenen hedefleri benimsetmek ve takımı bu hedeflere doğru ilerlemeye ikna etmektir (Meier ve Henderson, 2016).

Bireyleri hedefleri doğrultusunda yönetmek amacıyla kullanılan ve en eski sanat olarak kabul edilen (Taylor, 2018) liderlik kavramı ise, 1920'li yılların başından itibaren bilime konu olmasıyla birlikte, farklı kişiler ve sektörler kendi bilgi düzeyleri, kültür ve bakış açılarına göre farklı anlamlar yükleyerek tanımlamışlardır (Güçlü ve Koşar, 2018).

Liderlik, genel çizgileriyle planların ve alınan kararların eyleme dönüştürülmesini sağlayan bir sanattır (Ergun, 1981). Hem bireysel hem takım sporcuları, kendisini yönlendirecek ve en üst seviyede gelişimlerine katkı sağlayacak liderlere ihtiyaç duymaktadır. Bu kapsamda; (House ve Howell 1992) lideri, diğer örgüt üyelerini, üyesi buldukları örgütün başarı ve etkinliğine katkıda bulunmaları için etkileme ve motive etme yeteneğine sahip olan kişi olarak tanımlamıştır. Liderlik; amaçların ya da vizyonun gerçekleştirilebilmesi için grubu etkileyebilme becerisine sahip olmaktır (Yalçın, 2013). Alanyazında ve spor ile ilgili araştırmalarda sıklıkla kullanılan diğer bir tanımlamada liderlik, belirlenmiş bir hedefe doğru bir grup insanı bireysel olarak etkileme ve ortak amaca ulaştırmanın davranışsal süreci olarak tanımlanmaktadır (Barrow, 1977; Northouse, 2013). Mc Gregor (1960) tarafından ise lider, “Örgüt amaçlarının gerçekleştirilmesi için hitap ettiği grubu etkileyen, yol gösteren eşgüdüm sağlayan kişidir” şeklinde tanımlanmıştır. Liderler sadece yeni grupların oluşmasında hizmet vermezler, aynı amaç için bir arada olan dağılmak üzere olan grupları birleştirmek için de görev yaparlar (Özsalmanlı, 2005). Bu bağlamda liderler toparlayıcı ve birleştirici özelliğe sahip kişilerdir. Ayrıca liderliği, (Turan, 2014) “Belirli hedefler ve amaçlar doğrultusunda başkalarını etkileyebilme ve eyleme sevk edebilme gücü” olarak ifade ederken; (Cemaloğlu, 2019) ise liderliği; yetkiyi değil etkiyi kullanmak olarak tanımlamıştır. Eren, (2008)’göre lider; bir grup

insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme bilgi ve yeteneklerinin toplamı şeklinde ifade edilmiştir. Liderlik kavramının temelini, bir grup insanı ya da bir kuruluşa bağlı grubu etkilemek ve harekete geçirmek amacıyla motive edebilme ifadeleri oluşturmaktadır (Meier ve Henderson, 2016). Yukl, (2010) liderliği, paylaşılan hedeflerin başarılması için ne yapılması ve nasıl yapılması gerektiğini konusunda diğerlerini etkileme süreci olarak tanımlamıştır.

Liderlik için zekâ, eğitim ve tecrübe önemlidir. Liderler sadece yeni grupların oluşmasında hizmet vermezler, aynı amaç için bir arada olan, dağılmak üzere olan grupları birleştirmek için de görev yaparlar (Özsalmanlı, 2005). Bu bağlamda liderler toparlayıcı ve birleştirici özelliğe sahip kişilerdir.

Antrenörlerin liderlik davranışları sporcu psikolojisi ve başarısı açısından da önemli bir etkiye sahiptir. Antrenörlerin liderlik tarzları ile sporcuların psikososyal tepkileri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, antrenör davranışlarının sporcu performansı, psikolojik ve duygusal refahı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür (Chelladurai ve Reimer, 1998; Horn, 2008).

Eğitici ve Öğretici Davranış: Sporcuya, sporla ilgili veya spor alanının dışında kazandırılmak istenen davranışların tümünü kapsar. Antrenör sporcusuna spor alanında veya sosyal hayatta; kişilik, karakter, sosyal davranış biçimi, sporcu ahlakı ve hayatın tüm alanlarında lider kişi kimliği ile örnek olmaktır. Eğitici ve öğretici davranış sadece sözlü olmaz. Olaylara bilinçli veya bilinçsiz, gizli ya da açık, içsel veya dışsal verdiğimiz tüm tepkiler davranışı oluşturur.

Demokratik liderlik davranışı: Kararları, sporcularına ve ekibine danışarak ve onların fikirlerine başvurarak alır. Birlikte çalıştığı kişiler işler hakkında bilgi sahibidir. Çünkü iletişim iki yönlüdür. Demokratik liderlik anlayışında olumsuz taraf, karar mekanizmasının yavaş işlemesinden kaynaklanan kayıpların olabildiği ve acil karar alınması gereken durumlarda bu liderlik anlayışının işleri aksatabildiğinden söz edilmiştir (Daft, 1997). Her şeye rağmen demokratik antrenör tipinde belirli bir etkiden de söz edilebilir. Çünkü demokratik lider takımla ilgili alacağı bütün kararları takımla birlikte almayabilir. Kararlar çabuk olarak sporcuların ve yardımcı antrenörlerin bilgisi olmadan da alınabilir.

Otokratik liderlik davranışı: Otoriter veya otokratik lider olarak adlandırılan bu liderlik tipinde, otorite liderde toplanmıştır. Bu liderlik tarzında astların yönetim ve planlamada söz hakkı olmadığı, duygularının dikkate alınmadığı liderlik davranışıdır. Bunun için iş

tatminsizliği ve iŐletmeye olan bağlılığın minimum dőzeyde kaldığı ifade edilmiştir. Otoriter liderliğin en önemli yararları, lider için gőlő bir motivasyon oluŐturmasıdır. Ayrıca grupta tőm kararları veren yalnızca lider olduğu için, karar alma sőreci çok hızlıdır (Daft, 1997). Otokratik liderlikte bőtőn kararları antrenör verir. Bu yaklaŐımın altında yatan varsayıma göre antrenör bilgi ve deneyim sahibidir, sporcuya ne yapacağını sőylemek onun gőrevidir. Sporcunun gőrevi dinlemek, algılamak ve yerine getirmektir (Martens, 1998).

Sosyal Destek Davranışı: Sosyal destek; bireylerin yaŐamıŐ oldukları bir sosyal sorunda ya da yaŐamlarındaki genel iyilik halinin sőrdőrőlmesinde sosyal çevrelerinden (sosyal kaynaklarından) elde etmiŐ oldukları duygusal destek, maddi ve araçsal yardımlar ve bilgi desteği olarak tanımlanabilir. Sosyal destek, bireyin çevresinden gőrdőđu dőrőst ve empatik tepki, gőrdőđu ilgi, sevgi, gőven, saygı, takdir edilme, bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli her tőrlő yardım sőrecidir (Yıldırım, 2010). Sporda farklı guruplara yapılan sosyal desteklerin, spora katılım ve başarı üzerinde olumlu etkilerinin olduğu gőrőlmektedir (Mumcu, 2018).

Futbol antrenőrlerinin antrenőrlik yaŐının liderlik stiline etkisini araŐtıran bu makalenin temel amacı 1-5 spor yaŐı ve 6 spor yaŐı űzeri futbol antrenőrlerinin liderlik stillerini belirlemek ve çeŐitli deđiŐkenler doğrultusunda deđiŐip deđiŐmediđini incelemektir. AraŐtırma sonuçlarının spor baŐarısında önemli rolő olan futbol antrenőrlerinin liderlik stilleri hakkında bilgi sahibi olunmasına katkı sağlayacağı dőŐőnőlmektedir.

YŐNTEM

Nicel araştırma modelinin benimsendiği bu çalışmada ilişkisel ve betimsel tarama desenlerinden yararlanılmıŐtır. Tarama araŐtırmalarının amacı genellikle araştırma konusunu ile ilgili var olan durumla ilgili betimleme yapmaktır (BŐyőkőztőr ve ark., 2010).

Araştırma Grubu (Evren ve Őrnekleme)

Araştırmanın katılımcılarını Tőrkiye genelinde gőnöllő 269 futbol antrenőrő oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı antrenörlerin spor yaşına göre liderlik tiplerinin karŐılaŐtırılmasıdır.

Araştırmanın Modeli

Antrenörlerin spor yaşına göre liderlik tiplerinin karşılaştırılması amacı ile yapılan bu çalışmada mevcut durumu saptamaya yönelik genel tarama modeli ve ilişkisel tarama modeli, kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sporda Liderlik Ölçeği

Sporda Liderlik Ölçeği (SLÖ) sporcunun algısına yönelik, antrenörün beş farklı liderlik davranışını ölçmeyi amaçlar. Ölçek Chelladurai ve Saleh, (1980) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 40 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir (Her Zaman, Sıklıkla, Ara Sıra, Nadiren, Hiçbir Zaman). Ölçekteki her bir alt boyut, bir liderlik davranışını ifade etmektedir. Bu davranışlar aşağıdaki şekildedir.

Eğitici ve Öğretici Davranış: 1, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29, 32, 35 ve 38. sorular olmak üzere toplam 13 maddeden oluşmaktadır. Antrenörlerin, maksimum fiziksel potansiyellerine ulaşmaları için sporculara gösterdikleri eğitici ve öğretici davranışlarını ifade eder. Antrenörler, takım sporlarında bunlara ek olarak takım üyelerinin etkinliklerini de koordine eder. Bu maddeler, antrenörün antrenman ve bilgi verme davranışları üzerinde durmaktadır.

Demokratik Davranış: 2, 9, 15, 18, 21, 24, 30, 33 ve 39. sorular olmak üzere toplam 9 maddeden oluşur. Antrenörün, karar verme sürecine sporcuların katılımına ne derece izin verdiğini ifade eder. Antrenörün kararları ne derece kendisinin verdiği ya da ne derece sporcularına seçim hakkı tanıdığı ile ilgilidir.

Otokratik Davranışlar: 6, 12, 27, 34 ve 40. sorular olmak üzere toplam 5 sorudur. Antrenörlerin sporcularını kendisinden ne kadar uzak tuttuğunu ve sporcuları üzerindeki otoritesini ifade eder. Antrenörlerin sporculara seçim hakkı vermemesini, sporcuların kararlarına katılmamasını ve saygı duymamasını ifade eder. Antrenörlerin, kontrolcü ve otoriter bir antrenör tarzını ne derece benimsendiği ile ilgilidir.

Sosyal Destek Davranışı: 3, 7, 13, 19, 22, 25, 31 ve 36. sorular olmak üzere toplam 8 maddeden oluşur. Antrenörün sporcularının sosyal gereksinimlerini ne ölçüde gidermeye çalıştığını ifade eden sorulardır. Antrenörlerin davranışları sporcuların gereksinimlerini doğrudan karşılayabileceği gibi sporcuların gereksinimlerini giderebilmek için uygun bir iklim yaratmaya yönelik de olabilir.

Verilerin Analizi

Ölçeğin, Türk sporcuları için uyarlanması Toros ve Tiryaki, (2006) tarafından yapılmıştır. Toros ve Tiryaki, (2006) tarafından hesaplanan iç tutarlık katsayıları, eğitim-öğretim için 80, demokratik davranış için 79, otoriter davranış için 41, sosyal destek için 75 ve pozitif geribildirim için 60'tır. Bu çalışma kapsamında, Cronbach Alpha ile hesaplanan iç tutarlık katsayıları eğitim-öğretim davranışı için 85, demokratik davranış için 82, sosyal destek davranışı için 81, pozitif geribildirim için 77 ve otoriter davranış için 57'dir. Bu çalışmada hesaplanan güvenilirlik katsayıları incelendiğinde otoriter davranış alt boyut güvenilirlik katsayısının düşük (57), olduğu görülmektedir. Bu değer Toros ve Tiryaki tarafından hesaplanan Cronbach Alpha değeri ile benzerlik teşkil etmektedir. Bu alt boyutun güvenilirlik katsayı değerinin düşük olmasının muhtemel nedeni bu boyuttaki madde sayısının az (3 madde) olmasından kaynaklanıyor olduğu söylenilebilir.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında, kişisel bilgilere ait bulgular ile araştırma alt problemlerine ait bulgular ve bunların yorumları yer alacaktır.

Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Antrenörlerin spor yaşına göre liderlik tiplerinin karşılaştırılması

		n	Ort.	S.S.	t	p
Eğitici ve Öğretici Davranış	1-5 spor yaşı	102	3,86	0,43	0,586	0,558
	6 ve üzeri	167	3,81	0,49		
Demokratik Davranış	1-5 spor yaşı	102	4,37	0,66	3,005	0,004
	6 ve üzeri	167	3,79	0,60		
Otokratik Davranış	1-5 spor yaşı	102	4,01	0,57	1,650	0,100
	6 ve üzeri	167	3,96	0,54		
Sosyal Destek Davranış	1-5 spor yaşı	102	4,35	0,37	3,013	0,003
	6 ve üzeri	167	3,85	0,41		

Demokratik ve Sosyal destek davranışta 1-5 spor yaşı olan antrenörler daha yüksek puana sahiptir ($p<0,05$).

TARTIŞMA

Futbol antrenörlüğü spor yaşı 1 ile 5 yıl olan antrenörlerin 6 yıl ve üzeri spor yaşı olan futbol antrenörlerine göre daha demokratik davranış ve sosyal destek davranışı sergiledikleri söylenebilir. Bu durum futbol antrenörlüğüne yeni başlayan antrenörlerin, ilerleyen yıllara nazaran daha demokratik, daha hoş görülü, daha paylaşımcı, fikirlere daha açık ve bununla birlikte; sosyal destek davranışlarını daha fazla sergileyen yani, empatik tepkiler sergileyen,

sporcularına sevgi, güven, saygı, takdir etme davranışları gösteren, sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü destek davranışları sergiliyor demektir.

Her iş kolunda veya meslekte olduğu gibi futbol antrenörlüğünde de çalışma hayatının ilk yılları heyecanlarla, hayallerle, ümitlerle ve hedeflerle başlar. Bu hayalleri ve ümitleri gerçekleştirmek için iş gören her konu ve sorunda iyi niyetini ve demokrasiye inancını muhafaza eder. Fakat zamanla fikirlerde ve konulara yaklaşımlarda değişiklikler meydana gelebilmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, ulaştığımız sonuçlara paralel olan ve olmayan araştırmalara ulaşılmıştır. Araştırmamızla birebir örtüşmese de, araştırmamıza yakın çalışmada; Öztürk Çelik, D. (2021). “Bireysel ve Takım Sporları Antrenörlerinin Liderlik Davranışlarının Çeşitli Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi” adlı bilimsel çalışmasında; Liderlik davranışının alt boyutlarından olan “demokratik davranış” puanları yaş değişkenine göre incelendiğinde demokratik davranış puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Farkın 29 yaş ve altı, 30-39 yaş aralığındaki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu yaş grubundaki antrenörlerin, karar alma sürecinde sporcularını ne derece dâhil ettiği ile ilgili olan “demokratik davranış” alt boyutunu benimsedikleri görülmüştür. Bu bulgu sonucunda 29 yaş ve altı yaş aralığındaki antrenörlerin mesleğine yeni başlaması ve sporcularına daha demokratik davranmak istemesinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

İnanlı, (2019)’ya göre; Masa Tenisi antrenörlerinin örneklem grubunu oluşturduğu araştırmasında, antrenörlük yapma süreleri ile liderlik tipleri arasında anlamlı ilişki olmadığını tespit ederken, 26-29 yaş aralığında ki antrenörlerin demokratik liderlik özelliğinin yoğun olarak görüldüğünü belirtilmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz bulguların tersine, Yıldırım ve Dinç (2019)’e göre, “Hokey Antrenörlerinin Liderlik Tarzlarının İncelenmesi” adlı bilimsel çalışmasında; araştırmaya katılan hokey antrenörlerinin antrenörlük yapma sürelerine göre elde ettikleri puanların istatistiksel sonuçlarında; antrenörlük yaşı 1 ile 7 yıl arasında olan antrenörlerin otokratik liderlik tarzını sergilediği görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Antrenörlerin kurslarındaki ders müfredatına iletişim ve liderlik becerilerini geliştirecek dersler eklenebilir.

Kamu ve özel sektörde görev yapan antrenörler için iletişim ve liderlik davranışlarını inceleyecek çalışmalar yapılabilir.

Sporcular ve aileleri ile antrenörlerin davranış tarzlarına ilişkin araştırmalar yapıp, sorunların giderilmesine yönelik örnek sunumlarla antrenör gelişim seminerleri düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

- Barrow, J. C. (1977). The variables of leadership: A review and conceptual framework. *Academy of management review*, 2(2), 231-251.
- Başer E (1994): Futbolda psikoloji ve başarı. İstanbul:Yayınevi Yayıncılık.
- Bilir, F. P., Şahin, N. & Sangün, L. (2019). Antrenör yetiştirme kurslarına katılan bireylerin liderlik davranış algılarının incelenmesi. *Spor metre beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*, 17(2), 218-230.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5th ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Cemaloğlu, N. (2019). *Yönetimin pin kodu*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chelladurai, P. and Riemer, H. A. (1998). Measurement of leadership in sport. In J. L. Duda (Ed.), *Advances in sport exercise psychology measurement* (pp. 227-253). Morgantown, WV, United States: Fitness Information Technology, Inc.
- Daft, R. (1997). *Management* (4. th). USA: Dryden Press.
- Eren, E. (2008). *Yönetim ve organizasyon çağdaş ve küresel yaklaşımlar*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ergun T (1981). *Türk kamu yönetiminde önderlik davranışı*. TODAİ, Ankara.
- Gulak Lipka, P. (2016). The role of trust for leadership in team sports. *journal of corporate responsibility and leadership*, 3(3), 39-47. <https://doi.org/10.12775/JCRL.2016.015>.
- Güçlü, N. ve Koşar, S. (2018). *Eğitim yönetiminde liderlik teori, araştırma ve uygulama*. Ankara: Salmat Basım Yayıncılık.
- Horn, T. S. (2008). Coaching effectiveness in the sport domain. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* 3rd ed. (pp. 239-267). Champaign, IL, US: Human Kinetics.
- House R.J. and Howell J.M. (1992): Personality and Charismatic Leadership. *The Leadership Quarterly*, 3, 81-108.
- İnanlı, Y. (2019). Doğu anadolu bölgesindeki masa tenisi antrenörlerinin liderlik tarzlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ağrı.
- Martens, R. (1998). Başarılı antrenörlük. İstanbul: Beyaz Yayınları, 11,14.
- McGregor, D. (1960). *The human side of enterprise*. New York, USA: Mc Graw-Hill Book Comp.
- Meier, J. F. and Henderson, K. A. (2016). *Camp counseling*, Çeviri: Günay G. Kamp Liderliği. Ankara: GSB Eğitim ve Kültür Araştırma Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Meier, J. F. and Henderson, K. A. (2016). *Camp counseling*, Çeviri: Günay G. Kamp Liderliği. Ankara: GSB Eğitim ve Kültür Araştırma Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Mumcu, H. E. (2018). *Engelli Spor politikaları, (Avrupa Birliği Ülkeleri ile Türkiye Karşılaştırması, Akademisyen Kitabevi, Ankara.*
- Northouse, P. G. (2013). *Leadership: Theory and practice* (6th Ed.). Thous and Oaks, CA: Sage.
- Onağ ZG, Güzel P, Özbey S (2013): Futbol antrenörlerinin görüşlerine göre, takım başarısını etkileyen faktörler: Nitel bir araştırma. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 125-145.
- Özsalmanlı, A. Y. (2005). Türkiye’de kamu yönetiminde liderlik ve lider yöneticilik. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 137-146.
- Öztürk Çelik, D. (2021). Bireysel ve takım sporları antrenörlerinin liderlik davranışlarının çeşitli demografik özelliklere göre incelenmesi. *Spor metre, beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*, 19(2), 123-134.

- Sabuncuoğlu, Z. & Tüz, M. V. (1998). Örgütsel psikoloji. Bursa: Alfa Aktüel Yayınevi.
- Taylor, F. W. (2018). The principle of scientific managenent. Çeviri: Akın HB. Bilimsel Yönetimin İlkeleri. Konya: Çimke Basımevi.
- Toros, T. ve Tiryaki, Ő. (2006). Sporda liderlik ölçeğinin futbolcuların antrenör davranışlarını algılaması versiyonunun geçerlik ve güvenilirlik çalıőması. 9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla*.
- Turan, S. (2014). Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yalçın, A. (2013). Liderlik. İnci Erdem (Çev. Ed.), Örgütsel davranış içinde (s. 374-416). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Dinç, Z. F. (2019). Hokey antrenörlerinin liderlik tarzlarının incelenmesi. İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 6(2),27-37.
- Yıldırım, İ. (2010). Anne baba desteği ve başarı. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yukl, G. A.(2010). Leadership In Organizations, 7th edition. London: Prentice-Hall.